

СЕКЦІЯ 8. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Грущинська Н. М.

*професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-362-3-39>

ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО РЕСУРСУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Науково-технічний прогрес і гуманізація суспільного життя стрімко підвищують економічну роль знань, моральності, інтелектуального потенціалу та інших особистих якостей працівників. Процеси розвитку в соціумі обумовлюються станом людських ресурсів. Вивчення людських ресурсів має велике значення для оцінки ринку праці та формування відповідної демографічної політики, яка впливає на процес відтворення населення та зайнятість.

Однією з передумов успішного економічного розвитку є врахування інтересів людей у всіх діях, спрямованих на підвищення ефективності економічних механізмів. Людський ресурс – основа економічного розвитку та є важливою частиною трудового потенціалу, який, в свою чергу, залежить від демографічних, професійно-кваліфікаційних, соціально-економічних факторів і складається з багатьох компонентів: здоров'я; освіта; моральність, мотивованість і уміння працювати в колективі; творчий потенціал; активність; організованість; професіоналізм; ресурси робочого часу.

Дослідження ринку праці та реалізація людського потенціалу є важливими питаннями, особливо в сучасних трансформаційних умовах соціуму, з урахуванням демографічних, соціальних проблем, впливу військового стану. Повномасштабне російське вторгнення завдало значних збитків українській економіці. Близько 30% підприємств повністю зупинилися, а 45% скоротили виробництво. Через логістичні перебої та руйнування виробничих потужностей імпорту в країну в

перший місяць після вторгнення у 2022 році впав на 65%, а експорт за цей період скоротився на 54%.

Забезпечити конкурентоспроможність національної економіки під час війни випробування для України на сучасному етапі. Якщо у 2022 році ВВП України впав на третину, зросли показники інфляції, впали реальні доходи населення, то у 2023 році Україна повернулася до зростання реального валового внутрішнього продукту, відбулось відновлення логістичних та виробничих ланцюжків. ВВП країни у другому кварталі порівняно з другим кварталом минулого року збільшився на понад 20%.

Для подолання наслідків російського вторгнення в Україні запроваджено низку спеціальних заходів: фінансові виплати працівникам, які втратили роботу внаслідок бойових дій; компенсація за пошкоджене або зруйноване майно; запровадження контролю за цінами на соціальні товари, пальне та лікарські засоби; програма евакуації підприємств із зони бойових дій на Захід України; випуск облігацій внутрішньої державної позики; скасування відповідальності за несвоєчасну оплату кредитів. Для акумулювання фінансового ресурсу введено заборону на експорт товарів.

Відновлення економіки передбачає активний людський капітал, за шість місяців 2023 року з України виїхало 8,2 млн громадян, а в'їхало – 7,97 млн. громадян. В деяких європейських країнах частка українських біженців складає близько 4% – Чехія, Польща, Молдова, Естонія. У 2022 році до шкіл за кордоном пішло 2,2 мільйони українських дітей. За даними польського уряду, близько 55% українських біженців, що стали на облік, знайшли собі офіційну роботу. Якщо у 1991 році нараховувалося 52 мільйони громадян України, то за останніми прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України до 2030 року в Україні може залишитися не більше 35 мільйонів громадян. Щодо природного приросту в Україні, то у 2023–2024 роках очікується провал народжуваності. Вже сьогодні, співвідношення працюючих громадян до споживачів соціального пенсійного фонду складає коефіцієнт 1,2. Тобто платники ЄСВ складають сьогодні 12 мільйонів, пенсіонери – 11 мільйонів. Сьогодні українські підприємства через мобілізацію відправили від 12 до 30% своїх працівників (в залежності від виду діяльності). І повернення своїх працівників можливо з впровадженням ефективних програм підготовки робочого місця до повернення ветеранів.

Навантаження для економіки, які зберуться в найближчій перспективі, в першу чергу, це підтримка для біженців, знижене економічне зростання, збільшення інфляції, зростання цін на енергоносії та продукти харчування, що найбільше вдарять по малозабезпечених верствах населення. Питання працевлаштування стає все більш нагальним, потребує впровадження системи підвищення кваліфікації, перекваліфікації, з урахуванням особливостей економічного світу.

За різними даними, найзатребуванішими професіями станом на 2022 рік були: ІТ-фахівці, програмісти, інженери-механіки, лікарі, освітяни (з урахуванням потреб сучасного часу), менеджери проектів. Професії майбутнього (ІТ-генетик, персональний бренд-менеджер, спеціаліст по побудові індивідуальної траєкторії розвитку та інші, пов'язані не просто з отриманими професійними знаннями та навичками (hard skills), а важливими елементами реалізації особистості в сучасному світі – soft skills (м'які навички)), які прогнозувались на 2022 та подальші роки, та стануть в нагоді і в подальшому. Наслідки війни не лише матеріальні, а, в першу чергу, психологічні. Тому робота психологів, психотерапевтів, психоаналітиків буде в пріоритеті. Поліцейський – професія в післявійськовий період гарант від злочинців, мародерства в країні. Медичні працівники на перших місцях, безумовно. Ринок послуг, найбільшими секторами якого в Україні в довоєнний період були: торгівля й ремонт автомобілів, транспорт та зв'язок, фінанси і кредит, туристичний сектор, побутові послуги, послуги швидкого харчування, ремонтно-будівельні послуги та сектор послуг, пов'язаний з розважальними і видовищними заходами, в післявоєнний період збереже визначені напрямлення. Нагальними питаннями в найближчій перспективі: діяльність аграрних підприємств, бізнес яких прив'язаний до конкретної території, а відкласти роботи на невизначений термін або перенести не можливо. Крім того, в даному секторі частково наявний дефіцит робочої сили, пального, добрив, проблем логістичного характеру.

Література:

1. Економіка України під час війни. URL: https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Poharska_pr_01-02.06.2023.pdf?v=4

2. Національний інститут стратегічних досліджень. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (лютий 2023). URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4862>